

דף צט

קנת. כרובים שעשה שלמה — ממה היו עשויים, כיצד היו עומדים ומהי מידתם?

הכרובים שעשה שלמה היו מעץ שמן מצופין זהב, עומדים על רגליהן בקרקע הבית (מחברין לו. ע' ריעב"ץ), אחד מימין הארון ואחד לשמאלו — בצד מערב, (רשב"ם). ויש שיטות חלוקות בדבר — ע' בתוס' לעיל כה. בשם ריעב"א; 'מנחת חינוך' צה, יג), ובכנפים פרושות, קצה כנף האחד נוגע בכותל הצפוני של קדש-הקדשים, וכנף חברו המרוחק מגיע לכותל דרומי. (ואפשר שעמדו בקו אלכסוני ולא ישר, או בשני קוים אלכסוניים הנפגשים באמצע. ע' מהרש"א).

לדעה אחת היו פני הכרובים איש אל אחיו — בזמן שישראל עושיין רצונו של מקום, ובזמן שאין עושיין — פניהם לבית. לדעה אחרת היו פונים איש אל אחיו ומצודדים לבית, כתלמיד הנפטר מרבו. (וגם דמותם כדמות תינוקות של בית רבן). משך כל כנף — חמש אמות. הכנפים, אפשר שהיו כמבנה של כנפי תרנגולים, המקורבים זה לזה ממעל לגוף, ואפשר שהיו מכופפין מעט, ואפשר שהכנפות הפנימיים שהגיעו זל"ז, היו משופלים ופרושים זה על זה מעט.

גובה הכרובים עשר אמות, (שליש מגובה הבית), ומקום הכרובים אינו מן המדה.

דפים צט — ק

קנט. א. מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו, נטלה ונתן להם מן הצד — מה דינו?

ב. רבים שבררו דרך לעצמם בשדה של פלוני — האם מה שבררו בררו?

ג. האם 'הילוך' קונה?

א. מה שנתן נתן, ושלו לא הגיעו, (לפי שמיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו, וגם את שלו הפסיד משום קנס. רשב"ם), שהרי נתנתו רעה ופוגעת בחלק מן האנשים, שמחמת עליהם את הדרך (רב אשי), או משום גזרה שמא יתן להם דרך עקלתון. (ר"ז משמיה דרבא). ולדעת רב משרשיא מדובר כשנתן דרך עקלתון, אבל בלא"ה — הגיעו. (בעל המאור כתב שלהלכה מה שנתן — לא נתן, אלא חוזר אליו, שהרי זו מחילה בטעות. ורק לדעת ר' אליעזר (שמשתנה אליביה) מה שנתן נתן. ואולם שאר הפוסקים חולקים על שיטה זו).

ב. רבי אליעזר אמר: מה שבררו בררו. ולפי דעה אחת מדבר כשאבדה להם דרך באותה שדה. ולפי דעה אחרת מדבר כשלא אבדה דרך וקונה בהליכתם, (ומזה ששתק ולא מיחה משמע שמחל. מפרשים), אלא שלדעה זו אין הלכה כר"א.

ג. לר' אליעזר, הילוך קונה. ולרבנן — אינו קונה אלא במעשה 'חזקה' המועיל לקרקע וכדו'. (והלכה כחכמים. חו"מ קצב, ט). מלבד בשביל של כרמים שאינו עשוי אלא להילוך — הילוך מועיל לקנותו לכל הדעות.

דף ק

קס. כיצד סדר 'מעמד ומושב' שעושיין אחר המיתה, ומהם פרטי הלכותיו?

סדר מעמד ומושב שעושיין על המת — במקום שנהגו בלבד — כך הוא: בחזרתן מן הקבר הולכין מעט ויושבים לנחם האבל, לספר בשבחי המת וכדומה, ולהרבות בבכי ולתת איש אל לבו לשוב בתשובה — כי חיי האדם הבל המה. ואומר להם עמדו יקרים עמדו, והולכים מעט, וחוזרים ויושבים ('שבו יקרים שבו'), ואומר לפניהם דברים

נוספים — כן עושים שבע פעמים. (כנגד שבעה 'הבלים' שבקהלת. ויש שכתבו להברחת שדים המלווים את החוזרים מבית הקברות. והרשב"ם דחה דעה זו).
אין עושים 'מעמד ומושב' אלא ביום הראשון לקבורה (או בלילה שלאחריה), ובבית הקברות, (ב'בית ארבעת קבין').
ואין פוחתין משבעה מעמדות למת, ואין עושין מעמד בשבת. (ולדעת ר' יהודה, אין עושין קינות ובכי במעמד. וזהו שאמרו לו, אם כן ניתן לעשות אפילו בשבת. וע' ר"י בן מגאש; פסקי הרי"ד; נמו"י). [ואין עושים מעמד ומושב פחות מעשרה]. (עפ"י רשב"ם. וע' רמב"ם הל' אבל יב, ד).

דפים ק — קא

קסא. העובר מעל מערות קבורה — האם הוא נטמא, ומדאוריתא או מדרבנן?

הרי הוא טמא. אלא שיש להבחין בין קבר סתום לקבר פתוח (לחלל המערה וכדו'), ובין אם יש פותח טפח בקבר או אין, וכדלהלן; —
לשיטת הרשב"ם, (כבאור התוס'), אם יש טפח פנוי בין המת (הארון) לתקרה — אינו טמא מן התורה אלא מדרבנן, גזרה אטו אין בו פותח טפח. וכתב הריב"ם שזה דוקא בקבר פתוח, אבל בקבר סתום מטמא הקבר מכל סביביו כאהל, ואף המאהיל שלא כנגד המת — טמא. ואם אין טפח פנוי, הטומאה בוקעת ועולה כנגד המת בלבד, בין בקבר פתוח בין בסתום.
לר"י — בקבר סתום, לעולם מטמא מכל סביביו באוהל, בין אם יש טפח פנוי בין אם אין. ובפתוח, אם יש טפח פנוי — אינו מטמא למעלה (מה"ת, כנ"ל), ואם אין טפח — מטמא כנגד המת.
שיטת הראב"ד (טומאת מת, ז) — קבר בין סתום בין פתוח שיש בו טפח פנוי — אינו מטמא באהל אלא במגע. ואם אין חלל טפח, טומאה בוקעת ועולה. (ע' חו"א אהלות ו, כא; שו"ת אג"מ יו"ד ח"ב קסז).

דפים קא — קב

קסב. א. מאי נפקא מינה במחלוקת חכמים ור' שמעון בענין מבנה מערות הקבורה?

ב. האם מותר לקבור מת בעמידה, או בצורה אחרת? והאם מותר לכוות קבר על גבי קבר אחר?

א. נפקא מינה למוכר מקום לחברו לעשות לו אחוזת קברות, (שכך היה מנהגם, בשכונת קברות אחת לכל המשפחה), וכן המקבל מחברו לעשות לו קבר. וכן נפ"מ לענין המוצא שלשה מתים, מהו שיעור המרחקים שביניהם שיש לחוש לשכונת קברות, שאו קנו מקומם ואסור לפנותם. ומה המרחק הנצרך לבדוק מאותו מקום, לזוודא שאין שם מתים נוספים, (אם בא לעשות שם טהרות) — כמפורט בגמרא. (וכן יש לשמוע ממחלוקתם, ומדעת רשב"ג, לענין שיעור ההרחקה הנדרשת בין קבר לקבר).
ב. קבורה בעמידה — ר' יוסי בר' חנינא נקט שמותר, ואולם תמהו על כך מדברי ר' יוחנן שאסר לעשות כן משום בזיון, (כקבורת חמורים'). ומנהג ישראל שהמת מושכב כדרכו, ולא יושב או ראשו בין ירכותיו, (כמנהג עכו"ם בזמנם).
מתבאר מתוך הסוגיא שאין מניעה לעשות קבר על גבי קבר. (ואולם נחלקו הפוסקים בשיעור ההרחקה שביניהם).